నా నాటకము

తల్లూరి సుబ్బారావు గారు, F. A. U.

౧

నేనొక కవిని, పండితుణ్ణి. ఈకాలంలో కవి కాని వాడెవ్వడు; అందరు కవు లంటారేమో. ఆమాట నిజమే కాని, అందులోకూడ కొన్ని మంచిచెడ్డ లున్నాయని తలచేవారిలో నే నొకణ్ణి. అందరు చిల్లరకవులతో పాటు నన్ను తీసివేయడానికి వీలు లేదు మరి. ఉభయ భాషల్లో పండితుణ్ణి. కావ్యాలు చదివాను. వ్యాకరణము చదివాను. ఛందశ్శాస్త్రము క్షుణ్ణముగా ఏకరువుబెట్టాను. కవిత్వంలోకూడ అచ్చటచ్చట ఆశువు చెప్పి మెప్పొందాను. అనాదినుండి మమ్ములను గురువులుగా పూజించుచుండిన వర్తకశిఖామణియగు పోలిశెట్టిగారు నా ఆశువునకు, కవిత్వపటుత్వమునకు మెచ్చి మొన్నమొన్న జరిగిన వారి చిన్నబ్బాయి అక్షరాభ్యాససమయమున సువర్ణకంకణ మిచ్చి బహూకరించినారు. పుస్తకాల కంపెనీలకు బాలుర కుపయుక్తముగ సులిభశైలిని మృదుమధురముగ పఠనీయగ్రంథములను రెండుదినముల కొక్కటి చొప్పున వ్రాసియిచ్చాను. ఇల్లాంటివి యింకా చాలా వున్నాయిలెండి. చెప్పడానికి మచ్చునకు మాత్రము ఒకటి రెండు చెప్పాను ప్రస్తుతంలో ఇల్లా అనేకవిధములుగా భాషాసేవ చేస్తూ, చదువుకొన్నవాణ్ణి గనుక ఊరకుండలేక, 'కావ్యాంతే నాటకం' అని పెద్ద లన్నారు గనుక, నాటక మొకటి వ్రాసినచో అక్కడికి సంపూర్తి యగునని తలచి మన నవనాగరికులకు నచ్చేలాగున అన్నిరసములను పోషించుచు నాటక మొకటి వ్రాశాను. నాటకం వ్రాయడం అంటె తెలియని కొందరి అభిప్రాయం కాని మంచినాటకం వ్రాయాలంటె పేగులు తెగిపోతాయి. ఎన్ని వుంటె నాటక మవుతుంది. ఆరు మాసాలు నిద్రాహారాలు లేక కష్టపడి పూర్తిచేశాను. కాని యేమిలాభం. నేను చదువుకొని ఆనందించడమే కాని నలుగురు చూడడానికి వినడానికి ఆనందించడానికి వీలు దొరకడం లేదు. నలుగురూ ఆనందించి రసము గ్రహించుటకంటె కవికి కావలసిన దేమి? ఓదార్చేవాళ్లు లేనప్పుడు ఎంత యేడ్చినా లాభం లేనట్లు ఆనందించే అవకాశం లేనప్పుడు కవి ఏమి వ్రాస్తే యేమి ప్రయోజనము. అందుచేత నామిత్రులసలహా ననుసరించి దీనిని యేలాగైనా ప్రదర్శనమునకు తేవలెనని యిప్పటికి దాదాపుగ రెండుమాసములనుండి నేను పడుచున్నపాట్లు వర్ణింప నలవికాదు. ఏక్టరన్నవాడి నెల్ల ఆశ్రయించాను. రంగరత్నములు, నాటకసింహములు, నాటకోద్ధారకులు, మార్తాండులు, కళోద్ధారకులు, ఇత్యాదిబిరుదాంకితుల మాటల నిక చెప్ప నేల? వీరిసేవ చేయలేక, చుట్టూ తిరగలేక, ప్రాణాలు విసిగిపోయినాయి. అయినా అభిలాష పోలేదు. ఇంకా సాధిద్దామనే వుంది మనసులో. యేకంపెనీవారికో యిచ్చి ప్రదర్శింపచేద్దామంటె కంపెనీ వుంటుందో వూడుతుందో తెలియదు. మఖలో పుట్టి పుబ్బలో నూడేటట్లు చిత్రవిచిత్రాల నామాలతో నాటకసంఘాలు తెల్లవారక మునుపే వీధిగోడలమీద వెలుస్తున్నాయి. నాటకమైన మర్నాడు మటుమాయమైపోతున్నాయి. నోటీసులు అచ్చువేసిన అచ్చాఫీసువారు డబ్బుకై రిజష్టరీ నోటీసు యివ్వగా యిట్టిపేరుగల కంపెనీ మావూరులో లేదని తిరుగురసీదులమీద వ్రాసి వచ్చుచున్న సంగతికూడా నే నెరుగుదును. యిల్లాగ వేసినపేరుతో వేయక, ఆడిననాటక మాడక, వేసిన వూళ్లో వేయక, పేరులు మార్చి, తలలు మార్చి, రేట్లు మార్చి నాటకములు వేయుచున్న కంపెనీలకు యివ్వడానికి మనస్కరించడంలేదు. ఏదో ఒకకట్టుబాటు ననుసరించి జరుగుచున్న కంపెనీ కిద్దామని అభిలాష. అందుకే యిన్ని అగచాట్లు పడుచున్నాను. ఏలాగైనా యీ కంపెనీకి—పేరెందుకు లెండి—యిచ్చి ప్రదర్శింప జేసి ఆనందించాలని వుంది. యీకంపెనీలో సమర్థులైన ఏక్టర్లు వున్నారు. స్థావరంగా పనీ చేస్తూవుంది. శిక్షణ జరగనిదే, బాగా నలగందే నాటకం ప్రదర్శింపరట. మంచినాటకమైతేనే గాని ప్రదర్శించడానికి ఆలోచనలోనే పెట్టరట. యింకా చాలాచాలా కట్టుబాట్లు

ఘాల్సు వున్నాయట. అందుచేత యేలాగైనా యీ కంపెనీవారికి నానాటక మిచ్చి ప్రదర్శింపజేయాలని దీక్షతో మూడురోజులనుండి యీహాలుచుట్టూ తిరుగుతున్నాను. కాని యింతవరకు లోనికి ప్రవేశమే కలుగలేదు. రేపు రేపని గేటువద్ద వున్న జవాను జవాబుతోనే సరిపోతోంది. లోనికి ప్రవేశమే కలగడంలేదు. మేనేజరు దర్శనం అంతకంటె లేదు. యీరోజుప్రాప్తి యెట్లా వుందో మరి మామూలు 'రేపే' అవునో, లేక 'ఆ రేపు'నకు మరిరెండు తోపులే కలుగునో తెలియదు.

౨

షేకు దౌలతు మియ్యా పెర్మనెంటుసిఫాయి. గేటువద్ద చాలా జాగ్రత్తగా వుంటాడని యీయనను నియమించారు కంపెనీవారు. మామూలుమాదిరిగా నేను గేటువద్దకు నాగ్రంథము చంకలో పెట్టుకొని మేనేజరు దర్శనానికి వెళ్లాను. సాయిబుగారికి నన్ను చూచిన చూడడంతోటే జాలి కలిగింది కాబోలు, రోజూ వచ్చి తిరిగి పోతూండడంచేత. సాహెబు—"ఏమండీ శాస్త్రుల్లుగారూ! మీకే రోజూ వచ్చి పోతున్నారు. మాకి మిమ్మల్ని చూస్తే జాలి వేస్తుంది. ఎందుకు వచ్చారో, మీపని యేమిటో చెప్పితే ఆలోచనా చేస్తాము" అన్నాడు.

నాకర్మం కాలింది. వీడితో నా పని చెప్పితే వీడు ఆలోచిస్తాడట. యేంకాలం వచ్చిందిరా బాబు. పూర్వం కవు ల్లొచ్చా రంటె మహామహులు, రాజాధిరాజులు, యెదురుగా వచ్చి సన్మానించి సగౌరవముగా పూజించేవారట. ఆహా కాలమహిమ! అప్పటికి యిప్పటికి యెంతవ్యత్యాస ముంది. ఈసాయెబుగారికి నాపని చెప్పవలెనట. రామ! రామ! అయినా చేయువలసిందీ లేదు. ఎంతటివాడైనా కాలానికి కట్టుబడవలె నన్నారు పెద్దలు. నేను కార్యవాదిని గాని ఖడ్గవాదిని గాను. నాకు పట్టుదలతో నిమిత్తం లేదు—అని మనసులో అనుకొని, "సాహెబుగారూ! నేను కవిని. చదువుకొన్న పండితుణ్ణి. చాలా కష్టపడి మంచినాటక మొకటి తయారుచేశాను. ఇది మీకంపెనీవారిచే ప్రదర్శింపచేయాలని సంకల్పించి మేనేజరుగారిదర్శనం చేయాలని తిరుగుతున్నాను" అన్నాను.

సాయెబు—"అల్లాగా! శాస్త్రుల్లు.చెప్పరు. ఏదండి మంచినాటకం వుంది. అందులో కొంత సదివి యినిపించండీ మాకి. సూదాము.బాగుంటె మేము మీకి సాయంచేస్తాము.కూచోండి"—అన్నాడు.

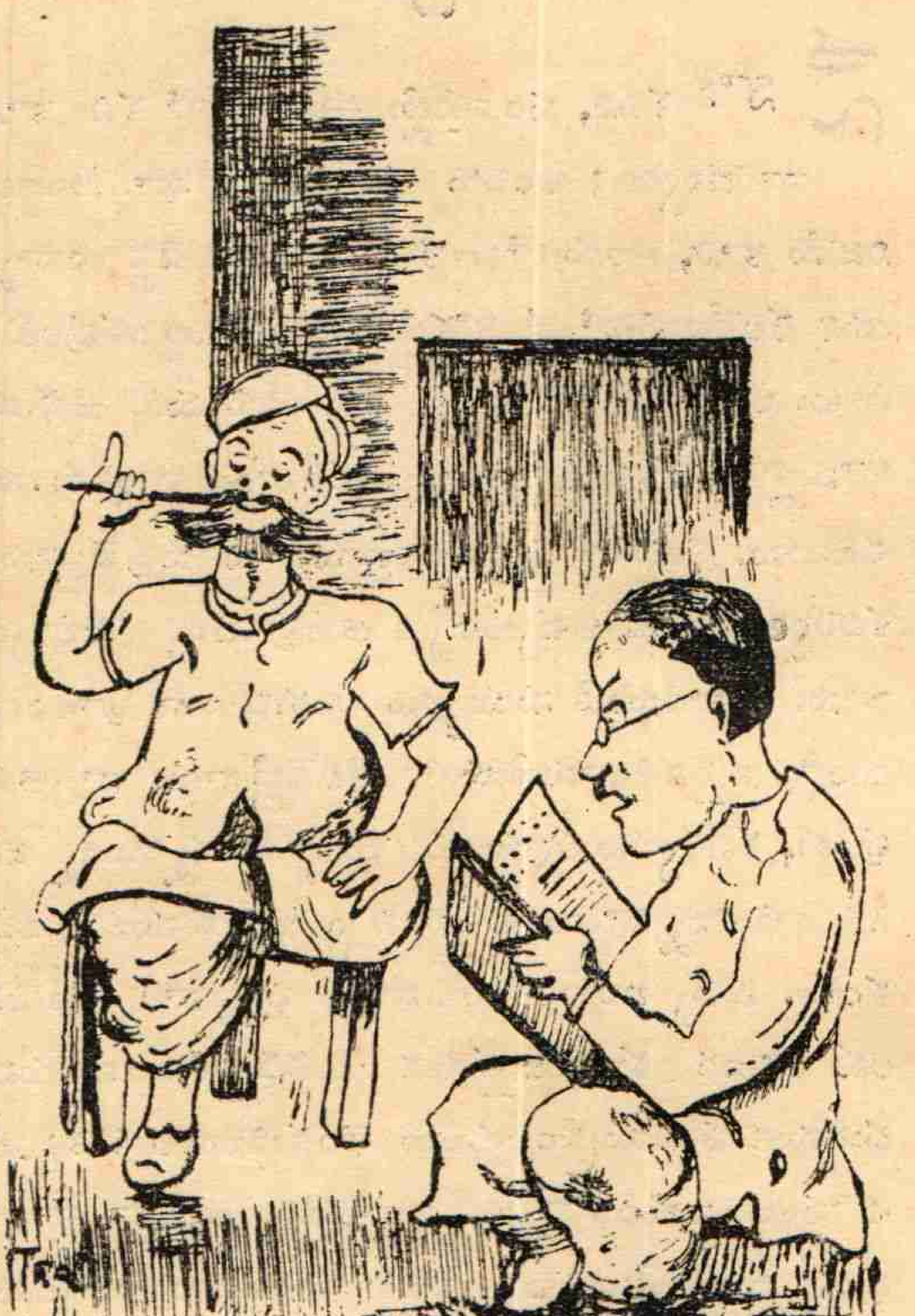

"పారా జవానువద్ద పాండిత్యప్రకటన" చేయవలసివచ్చింది.

ఈమాటలు వినేసరికి నా కెక్కడాలేని కోపం వచ్చింది. అయినా యేమి చేయగలను? తలతల కొట్టుకొన్నాను. పారాజవానువద్ద నాపాండిత్యప్రకటన చేయవలసివచ్చిందిగదా అని దుఃఖించాను. వానికోరిక తీర్చకపోతే వీల్లేదు. నాభావికర్తవ్యం వాడిమీద ఆధారపడివుంది. కవిభాస్కరుడంతవాడు ద్వారపాలకుడైన సాహిణిమారుడికి రామాయణం అంకితంయివ్వగాలేనిదీ నేను యీద్వారపాలకుడికి చదివి వినిపించినంతమాత్రంచేత దోష మేమని సంతృప్తిచెందాను. పూజారి వరమిస్తే గాని దేముడు వర మివ్వడు అన్నారు. ఆత్మగౌరవం చంపుకొని, సగము చచ్చి, సాహెబుగారు

బెంచిమీద కూర్చుండగా ఆగేటువద్ద ఆయనకు యెదురుగా కూలబడి ఒకటిరెండురంగాలు చదివి వినిపించాను. 'ఇంకా చదవండి శాస్తుర్లూ చూద్దాం' అంటూ గడ్డం మీసం దువ్వుకొంటూన్నాడు. పూర్తిగా మునిగినవాడికి చలి లేదు. మానాభిమానాలు వదులుకొన్నవాడికి సిగ్గూ లేదు. ఒకటిరెండురంగములు చదివినవాడికి యింకొకటి రెండురంగములు చదువ కష్టంగనకనా? సాహెబుగారు వద్దనేవరకూ, పండ్లబిగితో, గ్రుక్క త్రిప్పుకొనకుండా చదివేశాను. అర్థం గాకో, లేక నావిసుగుదల అర్థం అయ్యో చెప్పలేను గాని, "చాలండీ. బాగా వుంది గాని, మాలాటివాళ్లకికూడా కొంచెం మంజాచేసే టట్టుగా వ్రాయాలి." అంటూ, "మీరు యిక్కడ వుండండి. మేము తిరిగి వచ్చి మీకి లోపలికి పంపుతా" మని చెప్పి వెళ్లాడు లోపలికి.

బ్రతుకు జీవుడా! ఇంతమాత్రంతో వదలిపెట్టాడు. ఇంకా పెద్దవిమర్శన మొదలుపెట్టి, "మీరు యిలాగా వ్రాయండి. యీలా దిద్దుకోండి." అని అంటాడేమో అని, ప్రాణాలు యెగిరిపోయినాయి. ఇల్లా యిరవైనిమిషాలు వోపికబట్టి సాహెబుగారిరాక కెదురుచూస్తూ నిలవబడ్డాను. ఇంతలో సాహెబు వచ్చి, "మేనేజరుగారు యింకా రాలేదు. లోపల యాక్టర్లున్నారు. మీరు లోపలికి అభ్యాంతరంగా వెళ్లి ముందు వీళ్లకి పట్టుకోండి. అక్కడ హీరో (hero) పాత్ర వేసుగొనే వాళ్లలగాయ్తు జవాన్ వేషం వేసేవాడివరకు వున్న గొప్ప యాక్టర్లున్నారు. వెళ్లండి" అన్నాడు. పూర్తిపని జరక్కపోయినా లోఫల ప్రవేశం దొరికింది గదా అని సంతోషిస్తూ లోపల ప్రవేశించాను అనుమాన ఆశ్చర్యాలతో, కొత్త గనక.

3

హాలు చాలా విశాలంగా వుంది. చిన్నచిన్న గదులుకూడా చాలా వున్నాయి. "మ్యానేజరు ఆఫీసు", "ప్రయివేటు", "కండక్టరు రూము", "యాక్టర్సు హాలు", "మిస్ ఇందుమణి" అంటూ వ్రాసినబోర్డులు గదిద్వారాలపైన అమర్చబడి వున్నాయి. నాకు చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది. అంతా పాశ్చాత్యపద్ధతిలాగ కకిబడ్డది. అందుచేత చాలా కట్టుదిట్టంగా పనిచేస్తోంది కామోసు ననుకొన్నాను. ఇన్నిగదు లున్నాయి. ఏ గదిలోకి వెడితే యేమిచిక్కు వస్తుందో అని అనుకొని మెల్లగా యిటు అటూ చూస్తూ యాక్టర్లరూములోన వెళ్లాను. అచ్చట సుమారు పదిమందివరకు వుంటారు. అందులో కొందరు పెద్దయాక్టర్లు కామల్ను, అయిదారుగురు చుట్టూ కూర్చొని పేకాట ఆడుతున్నారు. రకరకాలమనుష్యులు. వింతవింతజుట్లు. అందులో ఒకడికి అదేదో బుల్ డాగు క్రాపింగుట, యీమధ్య భారతిలో ప్రకటించారే అట్లాంటిది, వుంది. ఒకడికి సంపూర్ణంగా తలనిండా జుట్టు; స్త్రీవేషానికి పనికివచ్చేవాడనుకొన్నాను.—మరివకడికి గిరజాలు. చెంప సగము వరకూ వెంద్రుకలే. ఒకడిది బట్టతల. మరివకనికి గుండు మధ్య జుట్టుపిలక. ఇట్లాగ ఒకరికి ఒకరు తీసిపోకుండా వున్నారు.

ఇంకా అక్కడ కాల్చి పారవేసిన సిగరెట్లు, బీడీలు, చుట్టలు లెక్కలేనన్ని వున్నాయి. మనదేశంలో వచ్చే అన్నిరకాల చుట్ట, బీడీ, సిగరెట్టుల సాంపిల్లు కావాలంటె అచ్చట దొరకగలవంటె అతిశయోక్తి గాజాలదు. అందులో, కొందరు నన్ను చూసి కామల్ను పేకాట ఆడుతూనే కూనిరాగాలు తీయడానికి మొదలు పెట్టారు—తాము గొప్పయాక్టర్లని నే ననుకోవాలని కావల్ను. ఇక కబుర్లకి తక్కువలేదు. డబ్బీలకు డాబులకి అంతు లేదు. యీవిధంగా కాలక్షేపం అయింది కొంతసేపు. కాని నన్నెవ్వరూ పలకరించా లేదు; కూర్చోండి అన్నపాపాన్నిఅన్నా పోలేదు. వాళ్ల ఆటేమో, పాటేమో, కబుర్లేమో—అంతే. ఒకమూల కొంతమందిపిల్ల లున్నారు. పాపం వాళ్లు లోకువ కాబోలు, వారి కేదో పాటలు చెప్పుచూ పాడించుచున్నాడు హార్మోనిస్టు నోట సిగరెట్టుతో. ఈవిధంగా యీచిత్రాలన్నీ చూస్తూ వీరే కాబోలు నటకాగ్రేసరులు, అభినవనాట్యశిఖామణులు; లోకోద్ధరణమునకు నాటకరంగాలపై నభినయించి పండితపామరజనుల కాదర్శప్రాయులగు మహామహులు వీరే కాబోలు ననుకొన్నానాలో నేను. ఇట్లా అనుకొంటూ కొంతసేపు నిల

డ్డాను. ఇంతలోకే మేనేజరుగారు వచ్చారని ఎవరో చెప్పారు. ఆమాట వినేసరికి పేకాట ఆడుతున్నవారిలో ఒకడు లేచి ముక్కలను క్రింద పారేసి గభాలున వెళ్లిపోయాడు. మిగతావారు మామూలుగానే కూర్చొనే వున్నారు. ఆవెళ్లినవాడు తిరిగి చేతిలో ఓ జరీకండువా, ఓచేతిలో బెత్తం, చెప్పులుజోడు తీసుకొనివచ్చి, "వీటిని మేనేజరు ప్రైవేటురూములో పెట్టి వస్తాను. ముక్కల్ని కలపండి" అని చెప్పి వెళ్లిపోయాడు. యీ దృశ్యం చూసేసరికే నా కాశ్చర్యం వేసింది. ఎందుకంటే వీ డొౕక నౌకరనియు, మిగతావాళ్లు యాక్టర్లని నా కప్పుడు తెలిసింది. ఉచ్చనీచాలు లేక ఓ నౌకరుతో కలిసి పేకాట ఆడుతున్న నటకాగ్రేసరులను చూచి ఓవిధమైన రోత పుట్టింది. అయినా యిదో కంపెనీరూలు కాబోలు ననుకొన్నా, గాంధీమహాత్ముడు సర్వమానవసమానత్వం ప్రపంచానికి చాటుతున్నాడు కాబట్టి, మహాత్ముడిబోధల్లో ఏవి పట్టుబడక పోయినా యిందులో మాత్రం బాగా పట్టుబడి లోకానికి ఆదర్శప్రాయు లౌతున్నారని అనుకొని, అచ్చట యెంతసేపున్నా లాభం లే దనుకొని మానేజరుగారి దర్శనం చేసుకొందామని బయటకు వచ్చాను. ఆయన ఆఫీసురూములో వుంటా డనుకొని గదులమీద బోర్డులను ఆధారం చేసుకొని ఒకగదిలో ప్రవేశించాను. లోనికి వెళ్లేసరికి కొత్తమనిషిని గనక

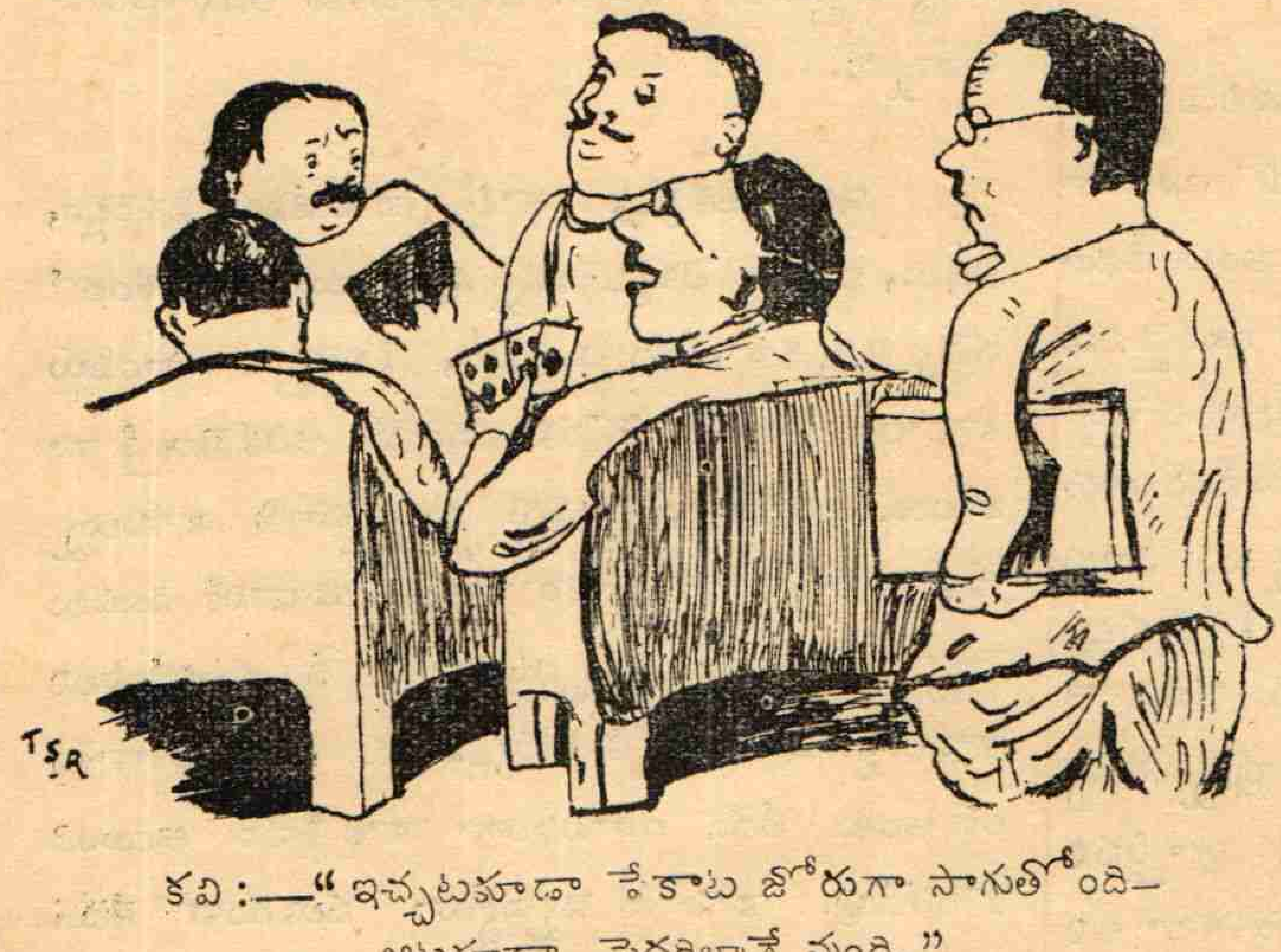

కవి :—"ఇచ్చటకూడా పేకాట జోరుగా సాగుతోంది—
ఆటకూడా పెద్దదిలాగే వుంది."

యెగాదిగా యేకదమ్మని అక్కడ నున్నవాళ్లంతా నావంక చూసారు. ఇదంతా నేను కనిపెట్టుతూనే వున్నా. అంతలో ఒకరు "ఎవరండీ? ఎవరికోసం వచ్చారు?" అనడంతోటే, "చిత్తం. మేనేజరుగారి దర్శనార్థం వచ్చాను" అని చెప్పాను. నాజవాబునకు తిరిగి యేవిధమైనప్రశ్నా రాలేదు. నే నల్లాగే నిలబడ్డాను గదిగుమ్మంలో.

ఇక గదిలోసంగతి మనవిచేస్తా. నామీద కోపం వద్దు. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పుతాను. అది నిజమే అనుకోండి, వినోదమే అనుకోండి; ఎల్లా భావించినా సంతోషమే. గదిలో నలుగు రున్నారు. అంతా కంపెనీపెద్దవుద్యోగస్థులులాగ కనబడ్డారు. ఇచ్చటకూడా పేకాట జోరుగా సాగుతోంది. కాని వెనక చూసిందానికి దీనికి వ్యత్యాసం వుంది. ఇక్కడ రవునుబల్ల. అంతా కుర్చీలమీద కూర్చున్నారు. ఆటకూడా పెద్దదిలాగే వుంది. మనిషికి మూడుముక్కలు, డబ్బు మధ్య ప్రోగుపడి, మహాజోరుగా సాగుతోంది ఆట. ఈజోరులో ఏమీ కనబడ్డం లేదు—వారిఆటేమో, వారేమో!! యిల్లాగా సుమారు అరగంటసేపు నిలబడ్డాను. ఈవిధంగా వుండగా అందులో ఓడు "శాస్త్రుర్లు గారూ! తాము పెద్దలు. తమకు పని చెప్పకూడదు. చూడండి, ఆ ఆల్మైరాలో సీసాను చిన్నగ్లాసూను వుంటుంది. యిల్లా యివ్వండి" అన్నాడు. కార్యవాదిని గనక, అనుగ్రహం సంపాదించాలి గనక, చిత్తం చిత్త మంటూ ఆల్మైరా తెరచి సీసాను, గ్లాసును తెచ్చి యిచ్చాను. సీసాపై లేబిలు చూసి, వుండవలసిన లక్షణా లన్నీ వున్నా యనుకొన్నానాలో నేనే. ఇంతలోకే అందులో ఒకడు, మానేజరు కాబోలు, "శాస్త్రుర్లుగారూ! తమరు రేపు యింటికి దయచెయ్యండి, మాట్లాడుదాం" మన్నాడు. చేసేది లేక చిత్తమని శెలవు తీసుకొని జరిగిందంతా తలుచుకుంటూ, అనేకభావాలతో త్రోవనే నాబసకు చేరుకొవా లనుకొన్న నారోజుకి.

౪

"ఏమండీ, శాస్త్రుల్లుగారూ! మీకి వచ్చినపని అయిందా" అంటూ యెదురుపడ్డాడు సాహెబుసోదరుడు గేటుదగ్గిరలో, నేను వెళ్లబోతుంటే. వాణ్ణి చూసేసరికి నావళ్లు భగ్గున మండింది. నీపారా యింత కట్టుదిట్టంగా వుంటానికి కారణం లోనిపేకాటగదరా అనుకొని, "అబ్బే యెక్కడిది? రేపు యింటివద్దకు రమ్మన్నారు మేనేజరు గారు. రేపు బహుశః నాకార్యం చక్కబడవచ్చు" అన్నాను. "అరే పాపం! నాకు చాలా విచారం వేస్తుంది శాస్త్రీ. కాని యింకా వకటి చెప్తాను. అది కూడా చేయండి, కష్టంలో కష్టం.ఏం చేస్తారు మరి. మాది కంపెనీలో నాయికాపాత్ర(Heroine)వేసేది ఆడది కాని మొగవాడు కాదు, అందరికంపెనీలలాగా. దానికి మీరు తప్పక చూడవాలా. మా మేనేజరుగార్కి అది ఆపడ్క. మిసస్ మేనేజరు. తెలిసిందా? వెళ్లండీ మీరు, చాలా ప్రొద్దుపోయింది పాపం" అని అన్నాడు. ఆప ట్టున దారిలో జరిగిందంతా తలుచుకొంటూ, జరుగబో యేదానిని ఆలోచించుకొంటూ యింటికి వెళ్లాను. స్నానం వగైరాలు చేసుకొని, కొంతవిశ్రాంతి తీసుకొందా మని, త్వరగా భోజనంచేసి ప్రక్కమీద పరుండేసరికి, "రేపు మేనేజరుగారియింటికి వెళ్లుచున్నాము గదా! యీసా యంత్రమే మిసస్ మేనేజరుగార్ని చూచినట్టయితే మం చిదేమో! ఆలస్యం అమృతం విషం అన్నారు. ఈసాయం త్రమో రాత్రి మో వారు కలసినప్పుడు ఒక్కమాట చెప్పితే రేపు కార్యసానుకూలం కావచ్చు"నని తటాలున మన స్సుకు తట్టింది. అంత విశ్రాంతికి స్వస్తిచెప్పి తిరిగి బయలుదేరాను బజారునకు, చంకలో గ్రంథం వుంచు కొని. రిక్తహస్తములతో పోవుట మంచిది కాదని పండ్లు కనబడితే బజారులో కొన్ని కొని తిన్నగా యిందుమణి గారియింటికి వెళ్లాను. నారాక దాసీవల్ల తెలియ జేశాను. లోపలికి రావచ్చునని శెలవయిందని దాసీవల్ల తెలియవచ్చింది. అంత లోనికి వెళ్లి వెంట తీసుకువెళ్లిన ఫలములను అమ్మగారివద్ద నుంచి అతివినయవిధేయతలతో నావచ్చినకార్యం నివేదించాను. వెంటనే ఆమె "కూ ర్చోండి" అని ఒక కుర్చీని చూపించి మర్యాదగా మాట్లాడింది. అందువల్ల నాకు చాలా ఆనందమూ కలి గింది. చదువుకొని మా కన్నిమర్యాదలూ తెలుసుననే పురుషులకంటె ఈస్త్రీయే యుత్తమురాలని తోచింది. నిజంగా మనస్త్రీలవలననే మనమర్యాదలు, మంచిచెడ్డలు యింతవరకు నిలవబడుతున్నాయి. మంచికీ చెడ్డకీ కూడా స్త్రీయే కారకురా లన్నమాట వేదాక్షరం. ఆమె న న్నెంతో గౌరవించి తప్పక తాను నాకు సహాయము చేయుదుననియు, రేపు మేనేజరుగారిని చూడవలసిం దనియు, తాను యీరాత్రి యీవిషయమై మేనేజరు గారితో మాట్లాడెదననియు చెప్పి తాంబూల మిచ్చి నమస్కరించింది. చిత్తమని శెలవు పుచ్చుకొని నా కార్యం నెరవేరుట కభ్యంతరం లేదని నాలో ననుకొని సంతోషిస్తూ యింటికి వచ్చాను.

ఆరాత్రి సుఖంగా నిద్రపట్టలేదు. ఎప్పుడు తెల్ల వారుతుందో, యెప్పుడు మేనేజరుగారియింటికి వెడ్తానో అన్నఆలోచనలతోనే సరిపోయింది. ఈఆలోచనల్లో యెప్పుడు నిద్ర పట్టిందో యెఱుగను కాని, వుదయం సుమారు యెనిమిదిగంటలకు మెళుకూ వచ్చింది. ఆల స్యంగా లేచినందుకు కంగారుపడుతూ, విసుగుకొంటూ, పెందలకడనే లేపనందుకు భార్యను కసరుకొంటూ, కాలకృత్యాలు దీర్చుకొని భోజనం చేసి దుస్తులను ధరించి చేతితో పుస్తకం పట్టుకొని మేనేజరుగారి యింటికి వెళ్లాను. మేనేజరుగారుకూడా భోంచేసి విశ్రాంతిగా పడకకుర్చీలో కూర్చొని తాం బూలం వేసుకొంటూ నారాక చూచి నన్నుకూడా కూర్చోమని శెలవిచ్చారు. కొంతవరకూ నామంచిచెడ్డ లను దర్యాప్తుచెయ్యడంలో గడచింది. అంతట నాపని వారితో చెప్పుకొన్నాను. అంతా విని, "అల్లాగా! యేది చదవండి పుస్తకం విందాము" అని శెలవిచ్చారు మేనేజరుగారు. అన్నదే చాలు గదా అని నాగ్రంథం విప్పి చదవడం మొదలుపెట్టాను. నేను చదవడం ఆయన కొంతవరకు "ఊ" కొట్టుట జరిగింది. మేనే జరుగారు శ్రద్ధగా వింటున్నారు గదా అని నేను చదు వుతూనే వున్నాను. ఇట్లా కొంతసేపు జరిగింది. తరు వాత ఆ 'ఊ' శబ్ద మాగిపోయి ఆస్థానమును 'గుర్రు గుర్రు' శబ్ద మాక్రమించినది. తల పైకెత్తి చూచాను.

ఏమి చెప్పమంటారు! మేనేజరుగారికి శరీరస్మారకం లేదు. మహానిద్రలో ఉన్నారు! అదృశ్యం చూచి ఓపెద్ద నిట్టూర్పు విడిచాను. ఇంతవరకూ వృథాగా చదివాను. నాశ్రమంతా అరణ్యరోదన మయింది. చాలా బాగుంది

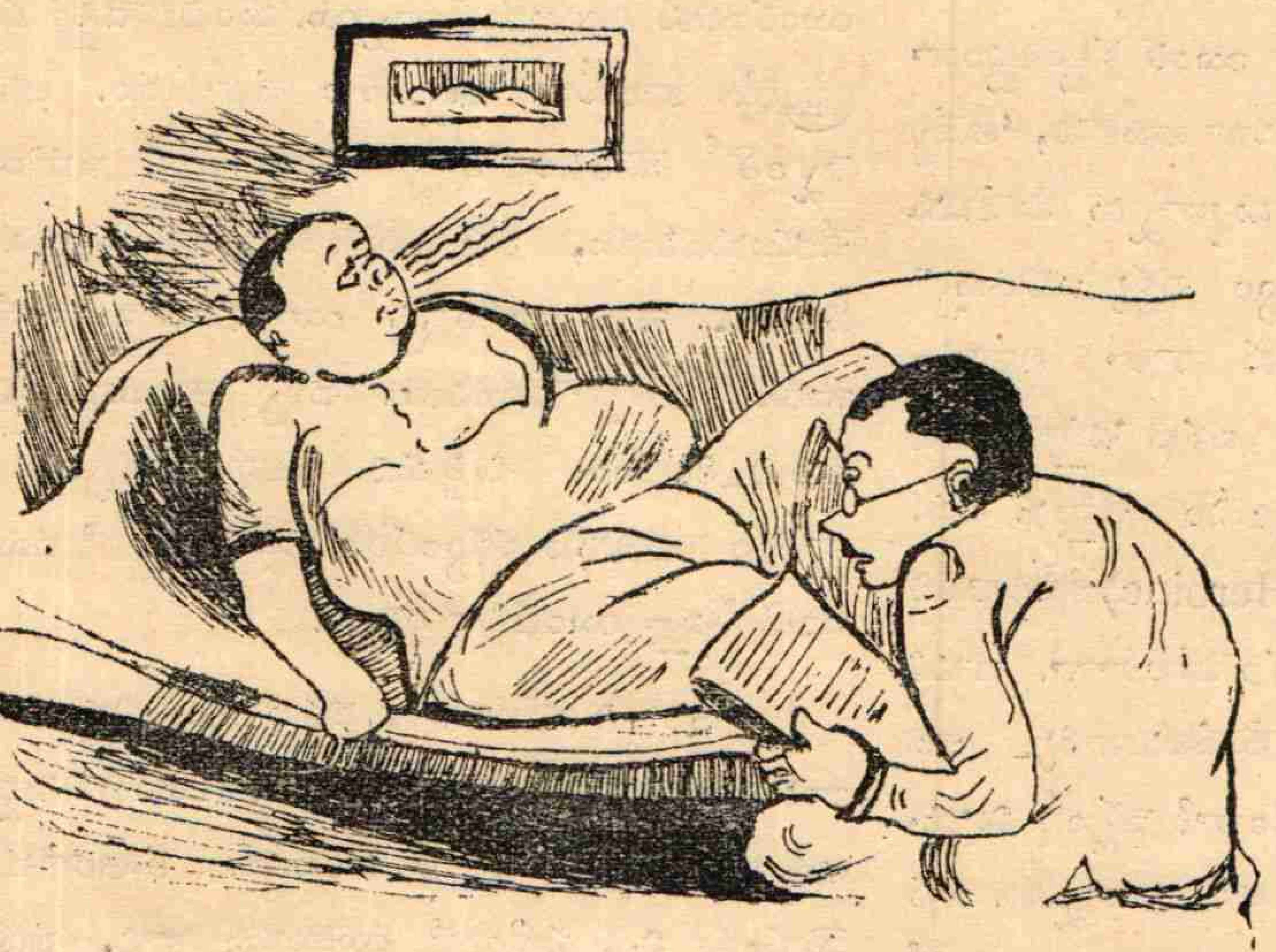

కవి:—"నా శ్రమంతా అరణ్యరోదన మయింది – చాలాబాగుంది మర్యాద."

మర్యాద! ఈమాత్రానికి నన్నెందుకు చదవమనాలి అనుకొని గ్రంథం మూసి కూర్చొన్నా, ఆయన నిద్రపోతోంటే నేను చూస్తూ. ఇల్లా రెండుమూడుగంటలైన తరువాత మేనేజరుగారు లేచారు. లేస్తూనే నావైపు చూచి, "బాగుంది మీనాటకం. దయచేసి ఆపుస్తకం యీబల్లమీద వుంచి మీరు వెళ్లండి. తప్పకుండా ప్రదర్శించడాని కేర్పాటు చేస్తాను. మీరు రెండుమాసము లయినతర్వాత రండి". అని శెలవిచ్చారు. చిత్తమని వారు చెప్పినట్లు బల్లమీద పుస్తక ముంచి శెలవు తీసుకొన్నా. విన్నా వినకపోయినా బాగుందనియు, ప్రదర్శింపచేస్తాననియు శెలవిచ్చాడు, నా కంతే చాలును. భగవంతుడిదయవల్లనో, మిసెస్ మేనేజరుగారి అనుగ్రహంవల్లనో నాకార్యం నెరవేరిందని సంతోషిస్తూ యింటికి వెళ్లాను.

దిన మొకయుగంగా గడిపాను. ఎప్పుడు రెండు నెల్లు అవుతాయా, యెప్పుడు నానాటకం ప్రదర్శింపబడుతుందా అని అని ఉవ్విళ్లూర్తూ రోజులు వెళ్లబుచ్చాను. కష్టపడి నిద్రాహారములు లేక వ్రాసినందుకు కన్నులపండుగగా చూచి ఆనందించెడి భాగ్యం యెన్నడబ్బునా అని తహతహపడ్డాను. ఈవిధంగా ఓపికబట్టి కాలం గడిపి ఆఖరుకు బయలుదేరాను మేనేజరుగారి దర్శనానికి. హాలువద్దకు వెళ్లి గేటుదగ్గిర నిల్చుని నౌకరుచేత "ఏమోయి, మేనేజరుగారితో చెప్పు కవిగారు వచ్చారని" అన్నాను, యేమో మేనేజరుగారువచ్చి గొప్పమర్యాదతో లోనికి తీసుకువెళ్లుతారనే ఊహతో. నౌఖరు లోనికి వెళ్లి తిరిగి వచ్చి, "కవీ లేదు, గివీ లేదు, వెళ్లు. యిక్కడ వుండడానికి వీలు లేదు వెళ్లిపో. లేకపోతే త్రోసివేయవలసివస్తుంది" అన్నాడు. ఈమాటలు వినేసరికి నా కెక్కడాలేని కోపం వచ్చింది. — "ఆ" అన్నాను. "'ఆ' లేదు, 'ఊ' లేదు, వెళ్లవయ్యా" అన్నాడు నౌకరు. ఆపాటున యేమి చెయ్యానూ తోచింది కాదు. ఉచ్చనీచము లెఱుంగనివానితో పోట్లాడి యేమి లాభం. ఇంతకూ బుద్ధిపొరబాటు నా దనుకొని లెంపలు వేసుకొని యివతలకు వచ్చి హాలుగోడమీద చూతుగదా! ఒక పెద్ద కరపత్రము (wall poster) అతికింపబడి వుంది. అందులో యిట్లా వుంది—

'త్వరలో ప్రదర్శింపబడును. ఆరంభదినమునకై వేచిఉండుడు—

గొప్పనాటకరాజము

నాటకరంగమునందును, నటనాకౌశల్యమునందును మెప్పువడసి అనేకసువర్ణపతకములను, కంకణములను బహుమానము లందిన యీనాటకసంఘపు మేనేజరు మ-రా-రా-శ్రీ.....................గారిచే స్వయముగ రచింపబడిన

చిత్ర

అను నాటకమును అతిచిత్రవిచిత్రముగ త్వరలో ప్రదర్శింపబడును.'

అన్నీ పెద్ద అక్షరములలో ప్రచురింపబడి యున్నది. అది చూసేసరికి నాప్రాణాలు నిలువునా పోయాయి. కన్ను నుండి వేడినీళ్లు జొటజొట రాలాయి. ఎంత పనిచేశాడురా యీమేనేజరు అనుకొన్నా. చిత్రముగా 'చిత్ర' నాటకమునకు నా పేరు వూరు లేకుండా తానే స్వయంగా రచించాడుట. అవురా కాలమహిమ! ఇంత చిత్రం యీప్రపంచంలో జరుగుతుం దనుకోలేదు. ఇంకా చేసే దేమున్నది? నెత్తిని గుడ్డ వేసుకొని తూర్పుగా తిరిగి ఒకదణ్ణం పెట్టి అల్లో, లక్ష్మణా యని యింటికి తిరిగాను. నాదంటె నాది నేను వ్రాశానంటే నేనువ్రాశానని శిఖపట్టు జరగాలి. కోర్టులో దావా వేయాలి. నాకేమి సాక్ష్యమా, చట్టుబండలా? ఇంతకంటె సిగ్గుమాలినపని వేరే వుందా? కోర్టుల్లోమట్టుకు న్యాయం దొరుకుతుంది గనకనా? డబ్బున్నవాడికి కోర్టు గాని నాబోటినిరుపేదకు కోర్టు యేంలాభం అని నిరాశజేసుకొని వూరుకున్నాను. నాసోదరకవులు యిట్లా జరుగుతుందా అని శంకించి చప్పళింపక యికముందు జాగ్రత్తగా నుండా లనుకొంటే నా 'చిత్ర' చరిత్రం వ్రాసినందుకు నేను ధన్యుణ్ణి అవుతాను.

"ఆ" లేదు "ఊ" లేదు వెళ్లవయ్యా!
లేకపోతే త్రోసివేయవలసివస్తుంది.

ప్ర భా త ము

కోరిమిల్లి వీరసోమ సత్యనారాయణ గారు

నవదిననాయకాభ్యుదయ నాటక మాడఁగ వేగుఁజుక్క యన్
ధవళసుమాంజలిన్ సమయనామకసూత్రధరుండు దాల్చి వై
భవ మెసఁగన్ శకుంతరుతవాక్కుల నాందిఁ బఠింపఁగా నిశా
యవనికవాసె, పూర్వగగనాంచితరంగ మెసంగె శోభతోన్.

అతులితతన్నాటకని-శ్చితవార్తాప్రకటనోపచితకాహళసం
గతిఁ గుక్కుటముల్ త్రివిధ-శ్రుతరవములఁ గూసెఁ "గొక్కురోకో" యనుచున్.